

A T I Y E H N O

دل نوشت

باید و نباید‌های برخورد با کودکان کار

بر هیچ کدام از ما پوشیده نیست که نهادهای مسئول در هر کشور وظیفه رسیدگی به آسیب‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی را برعهده دارند. اما در این میان باید به این نکته توجه داشت که هر کدام از ما، به عنوان شهروند یک جامعه موظفیم در مواجهه با آسیب‌های اجتماعی که ممکن از هر روز و هر ساعت با آن برخورد کنیم، بهترین رفتار و واکنش ممکن را ارائه دهیم. به‌ویژه در برخورد با کودکان کار رعایت برخی نکات ضروری است تا واکنش احتمالی ما موجب ایجاد احساسی ناخوشایند در آن کودکان نشود؛ چراکه هر فرد در برابر کودکان دیگر و معضلات آنها از منظر انسانی مسئولیتی برعهده دارد که باید به آن عمل کند.

یکی از نکات مهم در برخورد با کودکان کار این است که مراقب باشید رفتاری نکنید تا آن احساس ترحم برداشت شود. برای مثال اگر قرار است از یک کودک دستفروش خرید کنید، تصور و رفتار تان این باشد که در حال خرید از یک فروشنده واقعی هستید. جنسی که می‌خواهید بخرید را خوب بررسی کنید و حتی با آنها برای رسیدن به قیمت کمتر چانه بزنید. نکته مهم دیگر در این مواقع این است که از دادن مبلغ اضافی به کودکانی که در حال فروش یک کالا هستند، پرهیز کنید. در واقع نباید با کودکان کار به شکل متکدیان برخورد کنید.

موضوع دیگری که در سال‌های اخیر و با فعالیت گسترده شبکه‌های مجازی، چندین بار اتفاق افتاده، بهره بردن از کودکان کار به عنوان سوژه در فضای مجازی است. متأسفانه در چند سال اخیر بارها شاهد بودیم که برخی افراد تصاویر ویدئویی و عکس‌هایی از کودکان کار منتشر و اقدام با دست به دست کردن این تصاویر کرده‌اند. نباید فراموش کرد که مانند هر کس دیگری، باید از کودکان کار نیز برای عکس گرفتن اجازه بگیرید. بهتر است به جای عکس‌های ناراحت‌کننده، با آنها سلفی یا عکس‌های یادگاری بگیرید، اما آن را منتشر نکنید. نکته دیگر این است که وقتی قصد خرید از کودکان دستفروش را ندارید با آنها چه برخوردی داشته باشید.

زمانی که شما نیازی به خرید وسایلی که این کودکان می‌فروشند، ندارید، قاطع و بی‌تعارف به آنها جواب منفی بدهید. مردم بودن شما باعث می‌شود که به فروش جنس‌شان امیدوار شوند. اگر تصمیم گرفتید که با وجود نیاز نداشتن آن وسیله آن را خریداری کنید، مدام غر نزنید و سر آن منت نگذارید. به این شکل خرید کردن از کودکان کار باعث توهین و ضربه‌های روحی به آنان می‌شود.

اگر از خرید و دادن وجه نقد به کودکان کار اجتناب می‌کنید اما در عین حال دوست دارید اقدامی انسان‌دوستانه نسبت به آنها داشته باشید، برایشان خوراکی‌ها و غذاهای مفید و مقوی بخرید. این کودکان ساعت‌ها در معرض سرما و یا گرما و در هوای آلوده قرار دارند و اغلب از سوء تغذیه رنج می‌برند، پس می‌توانید برای‌شان غذاهای خوشمزه و سنتی بخرید.

۱۶

دور برگردان

۶۶

از همه کودکانی که درد ماند...

کاش می‌شد مسیر زندگی‌ام را وارونه کنم؛ وارونه کنم و در پیرترین حالت ممکن متولد شوم که شاید آینده‌ای که قرار است کودکی‌ام باشد؛ به دستان خودم شیرین و رؤیایی شود. آن وقت در روزهای آغاز زندگی‌ام، عصا به دست و با چشمانی که سوی کمی دارد و موهای سفید شده، در خیابان‌های شهر، لایه‌لای روزمرگی آدم‌ها، پشت تمام چراغ‌مزه‌های تمام چهارراه‌های این تهران آلوده، سرفه‌کنان به شیشه ماشین‌ها می‌کوبیدم و به تمام زنان و مردان عاشق گل‌های سرخ و به تمام زنان و مردان داغدار، گلاب‌های سفید می‌فروختم.

تمام تمام گل‌ها را می‌فروختم... در تمام سال‌های پیری و میانسالی و جوانی و حتی نوجوانی‌ام، می‌فروختم تا اندوخته‌ای شود و مسیری برای روزهای کودکی‌ام که در خیابان‌ها رها و شاد بچرخم... تاب بخورم، بخندم و فریاد بزنم: «من یک کودکم و این شادی و رهایی و فراغت حق من است از زندگی...» اما هزار حیف که جهان روی مدار آرزوهای من نمی‌چرخد و از تمام کودکی‌ام درد ماند و درد.

«آتیه‌نو» وضعیت محرومیت کودکان کار از تحصیل را بررسی می‌کند

بازماندگان کوچک

گزارش

● صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی هنری آتیه (وابسته به سازمان تأمین اجتماعی) ● مدیر مسئول: روح‌الله عطریان
● سردبیر: زیر نظر شورای سردبیری ● صفحه‌آرا: کتابون رحیمی ● عکس: پویا بازارگرد، پر تو جغتایی ● وب‌استار: کورش اشرفی
● حروفچین: اکرم خاکپور ● ناظر چاپ: علی توتونی
● نشانی: میدان آرژانتین، خیابان احمد قصیر خیابان دوازدهم، شماره ۲۲ ● تلفن: ۴۵۴۳۶-۰۲۱ ● تحریریه: داخلی ۱۴۳
● بازرگانی: داخلی ۱۲۲ ● www.atiyehno.ir ● چاپ: هنر سرزمین سبز

● یکشنبه ۱۷ مهر ۱۴۰۱ ● شماره ۳۵۳

آغاز سال تحصیلی امسال در مقایسه با دو سال تحصیلی قبل، شکل و شمایل متفاوتی داشت. دانش‌آموزان سراسر ایران پس از زمانی نزدیک به دو سال، همه‌گیری کرونا را پشت سر گذاشتند و بار دیگر پشت میز و نیمکت‌های کلاس حضوری نشستند؛ دانش‌آموزانی که به دلیل شرایط خاصی که شیوع این ویروس ایجاد کرده بود، دو سال تحصیلی را به صورت آنلاین و از راه دور سپری کردند. امسال اما پس از واکنش شدن دانش‌آموزان و کاهش چشمگیر ابتلا به کرونا، برگزاری کلاس‌های آنلاین به پایان رسید. در این میان ماجرای کودکان کار که علاوه بر اشتغال به تحصیل نیز مشغول بودند، کمی متفاوت بود. عدم دسترسی به تلفن‌های همراه هوشمند و سایر ابزارهای ارتباطی که بتواند شرایط حضور دانش‌آموزان در کلاس‌های آنلاین را فراهم کند، موجب شد بخشی از این کودکان دانش‌آموز از تحصیل محروم شوند. اما مشکلات مربوط به کودکان کار در روند تحصیل تنها محدود به برگزاری کلاس‌های آنلاین نیست. آنچه اهمیت دارد این است که این دانش‌آموزان برای حضور در مدارس و نشستن در کنار هم، سن و سالان خود با دشواری‌های دیگری نیز دست و پنجه نرم می‌کنند.

که به ناچار به آن دچار شده‌اند هم نجات پیدا کنند ندارند.

با وجود اینکه «کار کودک» پدیده‌ای نیست که جامعه جهانی به تازگی با آن مواجه شده باشد. پدیده‌ای که در گذشته‌های دور نیز وجود داشته است اما به دلیل عدم اهمیت تحصیل در آن روزهای دور موجب می‌شد که معضل کار کودک به پرتنگی این روزها نباشد. در دوره حاضر اما با افزایش سواد و آگاهی مردم، افزایش و گسترش فضاهای آموزشی و پرورشی، سازمان‌های مردم‌نهاد، گسترش خدمات به کودکان و سایر نهادهای یاری‌رسان، اهمیت تحصیل و آموزش همه کودکان بیش از پیش است. هر چند آرزوی هر انسان دغدغه‌مندی این است که هیچ کودکی در هیچ کجای جهان مجبور به اشتغال نباشد و بتواند کودکی کند، اما این پدیده همواره وجود داشته و رفع کامل آن با وجود شرایط اقتصادی و جامعه آرزویی محال محسوب می‌شود. انتظار و مطالبه‌ای که در این میان وجود دارد این است که مسئولان کشور، سازمان‌ها و نهادهای مربوطه و مردمی که می‌توانند در راه بهبود وضعیت کودکان کار و فراهم کردن امکان تحصیل آنها قدم برداشته و شرایط را مهیا کنند. کودکانی که کودکی‌شان به اجبار در خیابان‌ها و به امرامعاش گذشته است، تنها با تحصیل می‌توانند آینده خود را روشن کنند و اجازه ندهند که تاریکی روزهای کودکی با جوانی‌شان نیز پیوند بخورد.

تحصیلی در زمینه روانشناسی، آسیب‌شناسی، روابط اجتماعی، مسائل مذهبی و اعتقادی، کسب و کار، فنی و حرفه‌ای، جامعه‌شناسی و... آموزش‌هایی در این مدرسه صورت می‌گیرد تا این دانش‌آموزانی که به دلیل اشتغال از سنین بسیار پایین در معرض انواع آسیب‌های اجتماعی قرار دارند، بتوانند بهتر با شرایط سخت زندگی خود مواجه شوند و دست به اقدامات ناهنجار نزنند.

ضرورتی بر ایجاد امکان تحصیل کودکان کار

پدیده «کودکان کار» از آن مسائلی است که در سالیان مختلف همواره مورد بررسی و تحقیق و تفحص قرار داشته و دارد. تماشای صحنه‌هایی مانند اینکه کودکان در سوز سرمای زمستان و داغی گرمای تابستان مشغول فال فروشی، گل‌فروشی، پاک کردن شیشه ماشین‌ها، دود کردن اسپند و... هستند، دل هر شهروندی را به درد می‌آورد. هر کدام از ماحدافل روزی چندبار در سپری کردن زندگی روزمره شهری خود شاهد صحنه‌های غم‌انگیزی از کار کودکان هستیم که حق‌شان است همانند تمام کودکان شهر، کودکی کنند، به مدرسه بروند و آینده خود و سرزمین‌مان را بسازند. اما دست روزگار و فقری که دامنگیر آنهاست نه تنها لذت بازی‌های کودکان را از آنها می‌گیرد، بلکه فرصت اینکه بتوانند با تحصیل و آموزش از وضعیتی

جان می‌خرند و در مدارس مشغول به تحصیل هستند. همان کودکان و نوجوانانی که صبح به مدرسه می‌روند و بعد از پایان ساعت تحصیلی به خانه می‌روند، کیف و کتاب را در خانه گذاشته و بساط کارشان را برداشته و به دل خیابان‌ها می‌روند تا نان خود و خانواده‌های‌شان را فراهم کنند.

مدرسه‌ای ویژه کودکان کار

نزدیک به چهار سال قبل در شهر تهران، مجتمعی به نام صبح رویش، با همکاری وزارت آموزش و پرورش تصمیم به تأسیس مدرسه‌ای مخصوص به کودکان کار گرفت. هر چند در زمان تأسیس این مدرسه، انتقاداتی از سوی مددکاران اجتماعی و سازمان‌های مربوط به حمایت از کودکان کار و آسیب‌های اجتماعی مبنی بر اینکه این کودکان نباید از سایر دانش‌آموزان جدا باشند، مطرح شد اما رفته‌رفته مشخص شد که بنا به دلایل متعددی که منجر به تفاوت این کودکان با دیگر دانش‌آموزان شده، تحصیل در مدرسه‌ای که به صورت تخصصی آموزش‌هایی به این افراد بدهد، اتفاق خوشایندی محسوب می‌شود. هزینه‌های این مدرسه که در خیابان شوش تهران قرار دارد، به طور کامل توسط حامیان مردمی و خیرین تأمین می‌شود. طبق آخرین آمار اعلام شده نزدیک به هزار و ۸۰۰ دانش‌آموز در این مدرسه که مخصوص کودکان کار است، مشغول به تحصیل هستند و علاوه بر دروس مقاطع مختلف

کودکانی که سختی‌ها را به جان می‌خرند

دستگاه‌های اجرایی و متولیان بررسی و رسیدگی مشکلات و مسائل مربوط به کودکان کار، بارها عنوان کرده‌اند که در زمینه خدمات‌رسانی به این قشر و فراهم کردن امکان تحصیل آنها اقدامات قابل توجهی صورت داده‌اند. اما آمار و ارقام نشان می‌دهند که با وجود اقدامات مثبت و قابل تقدیر ارگان‌ها و نهادهای مختلف، هنوز وضعیت تحصیل کودکان کار از حد استاندارد فاصله بسیاری دارد. به همین دلیل است که درصد کودکان مشغول به کار که همچنان به تحصیل ادامه می‌دهند، اندک بوده و قابل دفاع نیست. تلخ‌ترین بخش ماجرا این است که کودکان کار در اقدام به کار و اشتغال، به دلیل وضعیت نامناسب معیشتی و فقر خانواده‌های خود (اگر بی‌سرپرست نباشند) اختیار و انتخابی ندارند و ناچار هستند که از سن بسیار پایین کار کنند. سپری کردن مدت زمان زیادی از روزمره این کودکان به کار کردن سپری می‌شود و زمان کافی برای تحصیل وجود ندارد. از طرفی با توجه به اینکه مشاغلی که آنها به آن مشغول هستند معمولاً فعالیت‌های پدی مانند دستفروشی، حمل بار، کارگری در کارگاه‌ها، کار در کوره‌های آجرپزی و... است، خستگی مفرط و کاهش توانمندی فیزیکی و جسمانی را به همراه دارد و در این شرایط یادگیری و آموزش دشوار می‌شود. با این وجود در سراسر ایران همچنان کودکان کاری هستند که تمام سختی‌ها را به

پرتو جغتایی

روزنامه‌نگار

کودکانی که کودکی‌شان به اجبار در خیابان‌ها و به امرامعاش گذشته است، تنها با تحصیل می‌توانند آینده خود را روشن کنند

کودکان کار، معضلی بین‌المللی

● نویسنده: میلاد میوه‌بان، محدثه نقی‌زاده
● انتشارات: فرز انگان دانشگاه
● سال نشر: ۱۳۹۷

معرفی کتاب

بر اساس آمار سازمان جهانی کار، سالانه ۲۵۰ میلیون کودک بین ۵ تا ۱۴ ساله در جهان محروم از کودکی می‌شوند. طبق این آمار ۱۲۰ میلیون نفر از آنها وارد بازار کار شده و مشغول به کار تمام‌وقت هستند. ۶۱ درصد این کودکان در آسیا، ۳۲ درصد در آفریقا و ۷ درصد در آمریکای لاتین زندگی می‌کنند. موضوع کودکان کار موضوع نسبتاً پیچیده‌ای است و عوامل گوناگونی در آن اثرگذار است؛ از جمله ساختار خانواده، فقر و یا تغییرات اقتصادی ناگهانی ناشی از جنگ. کار کودکان ممکن است شکل عادی کارمزد و در کارخانه‌ها، معادن، مزارع و بخش‌های خدماتی را داشته و یا ممکن است به صورت آزاد و کسب و کار خیابانی باشد. کار

آنها ممکن است نیمه‌وقت، تمام‌وقت، فصلی یا کارگر دائم باشند. پدیده کودکان کار و خیابانی یکی از معضلات گریبانگیر اکثر شهرهای بزرگ در جهان معاصر است. گسترش این پدیده به حدی است که جوامع توسعه‌یافته و در حال توسعه را به یک اندازه به خود مشغول کرده است. کتاب «کودکان کار، معضلی بین‌المللی» نوشته محدثه نقی‌زاده و میلاد میوه‌بان یکی از کتاب‌های تخصصی درباره پدیده کار کودک است که به طور جامع به این آسیب اجتماعی از بُعد بین‌المللی پرداخته است. این کتاب یکی از کتاب‌های تخصصی منتشر شده در زمینه روانشناسی کودکان است که به دانشجویان کمک می‌کند تا با منابع تخصصی نوشته بهترین اساتید و نویسندگان این رشته دروس خود را بگذرانند و به جامع‌ترین و کامل‌ترین اطلاعات دست پیدا کنند. در این کتاب به این موضوع پرداخت شده که کار کودک یک امر شایع و حتی

شاید یک پدیده در حال رشد در جهان امروزی است. تمام کودکانی که کار می‌کنند، خارج از عرف و قوانین مربوطه و با حداقل حقوق و در شرایط سخت کاری فعالیت می‌کنند. برای مثال حتماً تا به حال شنیده‌اید که از کودکان برای کار در کوره‌های آجرپزی استفاده می‌کنند و یا حتماً تا به حال کودکان دستفروش سرچهارراه‌ها را دیده‌اید. این یک پدیده شوم در جامعه است که باید به اثرات منفی آن همه‌جانبه نگر است. این کتاب به‌موضوع کودکان کار و معضلات و مشکلات آن در ایران و دنیا می‌پردازد. در این کتاب قوانین ایران و جهان در مورد کار کودکان به نگارش درآمده و کنوانسیون‌های بین‌المللی موجود نیز به بحث و بررسی گذاشته شده است. همچنین در این کتاب به بررسی اقدامات جهانی و ملی در راستای ممنوعیت کار کودک و نقش و مسئولیت دولت‌ها در راستای تحقق این امر می‌پردازد. کتاب «کودکان کار، معضلی بین‌المللی» در چهار فصل طبقه‌بندی شده است. عنوان فصل نخست این کتاب کلیات و به ترتیب عناوین فصول دوم

تا چهارم «تحلیل اسناد حقوقی بین‌المللی در زمینه ممنوعیت کار کودک»، «بررسی اقدامات جهانی و ملی در راستای محو کار کودک و نقش و مسئولیت دولت‌ها در راستای تحقق آن» و «ایران و ممنوعیت کار کودک» است.

از متن کتاب:

● اخیراً تعداد بیشتری از کارفرمایان این واقعیت را پذیرفته‌اند که بهره‌کشی از کودکان غیرقابل تحمل است و هزینه‌های انسانی بلندمدتی برای جامعه‌شان به همراه دارد.
● در سال ۲۰۰۶ میلادی کشور هند کار کودکان به عنوان مستخدمین خانگی را در لیست فعالیت‌های خطرناک برای کودکان قرار داد.
● وسعت به کارگیری کودکان موجب شده تا جلوگیری از استثمار کودکان به یکی از مهمترین ابعاد حمایت از حقوق کودک در حقوق بین‌الملل تبدیل شود.
● کار کودکان در سنین پایین مانع از شکل‌گیری نیروی کاری تحصیلکرده و با مهارت و در نهایت مانع از خلق فناوری و فناوری جدید خواهد شد.

